

Rzecz o czarownicach z Toul

Autor tekstu: **Artur Marek Wójtowicz**

Biskupstwo Toul posiadające swoje włości w trzech miejscach zewsząd otoczonych terenami należącymi do Księstwa Lotaryngii, osądziło w latach 1584-1623 71 osób związanych z magią. Podczas gdy prawie na całym obszarze języka niemieckiego płonęły już stosy tutaj pojawiły się one dopiero po raz pierwszy w 1584 r. W liczbie wspomnianych 71 osób znajdowało się zaledwie 15 mężczyzn. Przyjmując, że w XVI wieku na terenie miasta Toul zamieszkiwało 5000-6000 osób, na 70-85 mieszkańców przypadaby jeden proces. Z postawionych przed sądem 71 osób, 44 zostały skazane na śmierć. Liczba ta była dużo mniejsza niż ta jaką przedstawiała sąsiednia ojczyzna Joanny d'Arc.

W 1961 r. Henri Hiegel w pierwszym rozdziale swojego dzieła *Bailliage d'Allemagne* wymieniał bowiem, że w latach 1580-1632 na terenie księstwa Lotaryngii odbyło się 638 procesów. Ich ofiarami na 203 oskarżonych mężczyzn i 435 kobiet było 147 i 337 wyroków śmierci.

Po raz pierwszy na terenie miasta od 1610 r. prześladowania czarownic przyjęły na znaczeniu przeistaczając się w istną „falę” która miała miejsce w latach 1618/19 - 1622/23. Polowania na czarownice posiadały również swój stereotyp. Najczęściej poszukiwano starszych kobiet, które sądzono. Następnie przed trybunałem stawały osoby z ich otoczenia. Ta reakcja łańcuchowa bardzo często pozostawała poza kontrolą władzy inkwizycyjnej. Prześladowania na terenie miasta ustały wraz z rokiem 1623.

W niewielkiej liczbie akt procesowych (A.C. Toul FF 8) została zawarta faktyczna przyczyna wydania wyroków śmierci. Najczęściej ukazywano je w postaci pięciu *Enquêteurs* w „*Livre des Enquêteurs*”. Natomiast wiele informacji z tego okresu (od 1552) możemy odnaleźć w historii prawa francuskiego, jak i we wspomnieniach [Jeana du Pasquier](#), który od 1618 r. pracował w jako miejski prokurator przy sprawach związanych z czarownicami.

Zastanawiając się nad procesami, jakie miały miejsce w okolicy Toul nie należy zapominać o uwarunkowaniach socjalnych społeczeństwa. Problem ten najczęściej dotyczył właścicieli winnic. 76 ofiar (z 77) mieszkało na terenie miasta posiadając zawody miejskie lub zajmując urzędy (nawet w kancelarii biskupiej).

Prześladowania czarownic w Toul typuje dość późna inkwizycja w porównaniu do innych terenów niemieckojęzycznych. „Wielka fala” rozpoczyna się tutaj dopiero w 1618/19, podczas gdy sąsiednie Księstwo Lotaryngii przeżyło już dwie takie „fale”. Tylko 62% z wszystkich procesów w Toul zakończyło się wyrokami śmierci. Zaś w latach 1618/19 — 1622/23 tylko połowę schwytanych czarownic lub czarowników postawiono przed sądem. Pozostała część (z wyjątkiem jednej osoby) uniknęła tortur i przestuchań.

Niewątpliwie jednak znaczną liczbę z sumy ofiar stanowiły kobiety. Przed rokiem 1602 przed sądami stawały prawie same kobiety. Liczba mężczyzn stanowiła zaledwie 30%. Świadkowie którzy często uczestniczyli w rozprawach denuncjowali sąsiadki z powodu rozmaitych konfliktów lub sytuacji kryzysowych. Bardzo często przyczyną wydania wyroku był rzekomy wpływ kobiet na „zmianę pogody”. Czyli krótko mówiąc możliwość manipulacji prawami natury. Dla ówczesnych mieszkańców Toul miało to ogromne znaczenie, jeżeli weźmiemy pod uwagę, że był to teren rolniczy. Proces rozpoczynał się w momencie wniesienia oskarżenia. Wówczas wspomniany przeze mnie prokurator Jean du Pasquier wraz z dziesięcioma *Justiciers* przeprowadzał tzw. „próbę gwoźdza” polegającą na zamknięciu podejrzanego w drewnianej skrzyni nabitej gwoździami do wewnątrz. Taki tryb postępowania miał na celu wymuszenie zeznań i ewentualne przyznanie się do winy, bądź oczyszczenie z zarzutów.

Inną z kolei ciekawostką z Toul może być znaczne przywiązywanie uwagi sędziów miejskich do tańców sabatycznych, z którymi związane były liczne teorie demonologiczne, kształtujące obraz ówczesnej czarownicy.

Literatura:

- Jean-Paul AUBE: Le livre des enquêteurs de Toul. w: Études toulouses 41, 1986, S. 17-40.
- Elisabeth BIESEL: Hexerei und andere Verbrechen. Gerichtspraxis in Toul. w: Hexenprozesse und Gerichtspraxis. (Trierer Hexenprozesse — Quellen und Darstellungen 5) Trier 1999, (im Druck).
- Elisabeth BIESEL: Hexenjagd, Volksmagie und soziale Konflikte im lothringischen Raum. (Trierer Hexenprozesse — Quellen und Darstellungen 3) Trier 1997.
- Elisabeth BIESEL: „Son corps ars, bruslé et reduit en cendres”. Die Hexenverfolgung in Toul als Versuch innerstädtischer Konfliktlösung. w: Les Cahiers Lorrains, No 1, 1999, S. 9-30.
- Albert Denis: La sorcellerie à Toul aux XVIe et XVIIe siècles. Nancy 1888.
- Henri LEPAGE: Archives de Toul. Inventaire et documents. Nancy 1858.
- Henri LEPAGE: Le livre des Enquêteurs de la cité de Toul. In: Bulletins de la Société d'Archéologie lorraine 8, 1858, S. 177-247.
- Mémoires de Jean du Pasquier, procureur syndic de la cité de Toul. Toul 1878.

Fotografia:

Rycinę przedstawiającą przepiłowywanie skazańca zaczerpnięto z: <http://www.asn-ibk.ac.at/bildung/faecher/geschichte/maike/zeitreise/abb51.htm>

Artur Marek Wójtowicz

Teolog, publicysta, pisarz. Ukończył Uniwersytet Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie (dawne ATK) oraz Studia Pastoralne w St. Gallen. Autor wstępu do Biblii protestanckiej ręcznie przepisanej przez 650 osób z Horgen ZH w 2003 r. Mieszka w Szwajcarii. "Wszyscy mawiają, że po filozofii traci się rozum, zaś po teologii wiarę. Więc co pozostaje? Spryt? Spotkać teologię w życiu to niewielki problem. Ale spotkać wierzącego teologa, to już sztuka, a prawdziwie wierzącego to... cud" - napisał.

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 03-11-2003)

[Oryginał.](#) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2880>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl